

De nieuwe democratie: deel 2

Sinds kort ben ik geabonneerd op De Correspondent, een digitale nieuwssite waarop je je per maand kunt abonneren. Deze nieuwssite selecteert voor lezers interessante journalistieke artikelen. Het eerste verhaal dat ik aantrof, was een verhaal van Rutger Bregman met als titel: “In meer dan 1500 steden vindt nu een democratische revolutie plaats”. Ik had al vaker gelezen dat burgemeesters van grote steden in de Westerse wereld elkaar met een zekere regelmaat ontmoeten, omdat die burgemeesters veelal met dezelfde problematiek worstelen. Deze burgemeesters kwamen tot de conclusie dat hun landelijke regeringen veelal niet in staat waren om de condities te scheppen die het voor hen mogelijk maakten hun problemen op te lossen. De landelijk regering was regelmatig meer een sta in de weg dan faciliterend. De heersende politiek werkte eerder tegen dan mee. Geen wonder dat deze burgemeesters gingen nadenken over andere bestuursmodellen. Daarover gaat het artikel van Bregman. In het artikel staat de burger centraal: de macht komt weer in handen van het volk te liggen. Bij burgerparticipatie behoort een burgerbegroting. De burgers gaan zelf bepalen waar belastinggeld aan uit gegeven wordt. Als voorbeeld noemt Bregman een gemeente in Friesland waar de burgers op dit moment m.b.t. een zestal thema’s begrotingsvoorstellen doen.

Bregman gaat uitgebreid in op een stad in Venezuela en op enkele steden in Brazilië die het voortouw hebben genomen als het gaat om politieke burgerparticipatie. In een stad in Venezuela lukte het een politicus ter linkerkant om de burgemeester verkiezing te winnen. Zijn uitgangspunt was om de macht weer terug te geven aan de burgers van de stad. De revolutie die van onderaf was begonnen, zo stelt Bregman, werd nu van bovenaf uitgerold. 100% van het vrije budget van de gemeente werd voortaan door de burgers zelf aangewend.

Iets dergelijks ontstaat nu ook in enkele steden in Spanje. Daar zijn enkele burgemeesters van de partij Podemos bezig om de burgers daadwerkelijk een stem te geven bij beslissingen over de uitgaven van de gemeente.

Bregman spreekt over deze ontwikkeling als “de sociale beweging van de eenentwintigste eeuw”. Hij stelt dat het ogenschijnlijk saaie burgerbegroten een antwoord biedt op onze oude, vermoeide democratie.

Rutger Bregman schrijft in zijn artikel in De Correspondent over een nieuwe democratische revolutie, die zich momenteel voltrekt in een groot aantal steden all over the world.

In de Westerse wereld keert het volk zich steeds meer af van de gangbare politiek. Het aantal mensen dat in Nederland lid is van een politieke partij is nog nooit zo laag geweest. In Amerika heeft de democratische presidentskandidaat Bernie Sanders een grote aanhang, omdat veel mensen zich herkennen in zijn afkeer van het politieke establishment. Blijkbaar voldoet de gangbare politiek niet meer aan haar verwachtingen. Het volk is teleurgesteld in de door haar zelf gekozen politici en wendt zich steeds meer van de politiek af. Tegelijkertijd zie je in Nederland dat de participatie samenleving vorm begint te krijgen, hetgeen duidt op betrokkenheid van de burger. Aan betrokkenheid dus geen gebrek, maar deze betrokkenheid gaat niet richting de huidige wijze van politiek voeren. De Occupybeweging van enkele jaren geleden duidde al op de behoefte aan verandering, maar omdat niemand richting gaf aan deze beweging is haar effect verloren gegaan. Bregman laat zien dat democratische veranderingen alleen slagen als er op lokaal niveau inhoud en richting aan gegeven wordt.

De nieuwe politiek: terug naar de burgers

Het wordt tijd dat we de oude politiek verlaten en tot een herwaardering komen van het politieke spel. Een herwaardering waarbij de burger centraal komt te staan en erkend gaat worden dat we niet langer de verschillen tussen partijen als uitgangspunt van politiek handelen moeten nemen.

Hoe moet nu het antwoord op de genoemde problematiek gaan luiden? Hoe kunnen we het gat dat geslagen is tussen de burgers enerzijds en het politiek en gemeentelijk apparaat anderzijds weer dichten? Hoe kunnen we de sturingsstructuur zodanig opzetten dat deze in de beleving van de burgers weer van hen wordt? Wat moeten de nieuwe uitgangspunten worden? Als we de tegenstellingen als vertrekpunt van handelen verlaten, wat moet dan wel het vertrekpunt worden? Waarop gaat de nieuwe politiek zich dan wel baseren?

Twee uitgangspunten zou ik centraal willen stellen:

- we hebben elkaar nodig
- we gaan het samen doen

Kernpunt van de nieuwe politiek is dat we terug gaan naar de leden zelf van de gemeenschap c.q. de gemeente. Deze leden noemen we burgers. Iedereen die in het bevolkingsregister is ingeschreven, is een burger van de betreffende gemeente. Hij of zij maakt deel uit van de betreffende gemeente; hij is een deelgenoot. Ik zou de burger primair willen neerzetten als een aandeelhouder van de gemeente. De burgers met elkaar zijn de gezamenlijke aandeelhouders van de gemeente. Gezamenlijk zijn de burgers ook de eigenaren van de gemeente. Als aandeelhouders hebben ze rechten en plichten; de wethouders zijn er om de aandeelhouders ten dienste te staan en hen aan de regeltjes te houden.

In de nieuwe politiek staat de burger weer centraal: het draait weer om hem en haar. In de nieuwe politiek wordt de macht weer teruggegeven aan de burger.

Het gemeentelijk apparaat is dienstbaar aan en staat ten dienste van haar burgers. De burgers zullen het apparaat als van henzelf ervaren als dit apparaat de burgers faciliteert. Dan pas is er weer sprake van democratie.

Voor de burger heeft dit grote consequenties: hij moet zich bewust worden van zijn nieuwe rol, zijn verantwoordelijkheid nemen en op een nieuwe manier inhoud gaan geven aan het gemeentelijke beleid. De burger zal dus weer het initiatief moeten nemen. In Duitsland hebben ze hier een mooi woord voor: "Bürgerinitiatieven"

Het samen doen komt de komende jaren centraal te staan. We hebben thans te maken met een terugtrekkende overheid, waardoor we als burgers gedwongen worden om in het gat te springen dat de overheid achter laat. Daarbij zal zelfredzaamheid vervangen gaan worden door samenredzaamheid. In haar laatste regeringsverklaring spreekt de overheid over de participatie samenleving. De overheid gaat er blijkbaar van uit dat we elkaar nodig hebben en dat we gezamenlijk gaan participeren in maatschappelijke aangelegenheden.

Op tientallen plaatsen in Nederland ontstaan initiatieven van burgers die alle gekenmerkt worden door het heft in eigen hand nemen. De burgers zijn bezig de macht over te nemen van falende overheidsstructuren. De afgelopen jaren zijn honderden coöperaties door burgers opgericht op allerlei terreinen, b.v. op gebied van energieopwekking. Er zijn initiatieven van burgers om zelf een bank op te richten op coöperatieve basis. De rijksoverheid gaat steeds meer taken decentraliseren naar de lagere overheden, met name de gemeentes.

Hoe geef je de democratie weer terug aan de burger? Hoe laat je de burger weer verantwoordelijk zijn voor de sturing van zijn eigen omgeving? Hoe raakt de burger weer

betrokken bij wat er om hem heen gebeurt? Je kunt daar een aantal instrumenten voor ontwikkelen. Ik zou de volgende willen noemen.

Op het niveau van dorpen en wijken, ontwikkelen zich momenteel in razend tempo dorps/wijkraden en zorgcoöperaties. Interessant bij dit maatschappelijk verschijnsel is de richting ervan. De burger komt weer achter het stuur te zitten.

Volgende week Deel 3

Henk Geene

2 De nieuwe politiek: terug naar de burgers

Henk Geene

15 maart 2015 De Volkskrant: Democratie: Einde van een tijdperk:

Thorbecke, de grondlegger van onze democratie en schrijver van onze Grondwet, moest niets hebben van partijen. Volgens Thorbecke moest een politicus zich richten op het algemeen belang en dus boven de partijen staan. Hij moest afstand houden tot maatschappelijke groeperingen en niet hun spreekbuis worden. In de tijd van de verzuiling had elke zuil zijn eigen politici en zij predikten het “geloof” van hun zuil met verwaarlozing van het algemeen belang. Partijen veroorzaken een verenging van het politieke proces. Ik heb nooit begrepen dat de leden van de Tweede Kamer, wiens partij in de regering zitten, altijd voor wetsvoorstellen stemmen en de leden die niet in de regering zitten altijd tegen de wetsvoorstellen stemmen. Het is toch ondenkbaar dat je als individueel kamerlid het altijd met je partij eens bent. M.a.w. je zet blijkbaar als kamerlid regelmatig je verstand op nul: je kijkt wie een voorstel indient en dat bepaalt je stem. Dommer kan het niet. Dat burgers zich bij zo iets niet meer thuis voelen blijkt wel uit de leeftijd van leden van politieke partijen: bij de traditionele partijen ligt die boven de 60 jaar. In het stuk van De Volkskrant wordt oud senator Jan Vis aangehaald: Partijen zijn oude olifanten op weg naar hun rustplaats. De laatste partijloze minister echter zwaaide in 1957 af.

In de fase waarin we nu zitten met onze democratie, kom je als partijloze burger niet in interessante posities op maatschappelijk of politiek vlak terecht. Als je geen positie hebt gekozen, wordt je niet gekozen. Zo houdt het systeem zichzelf in stand en blijft de baantjesmachine monotoon verder draaien.

David van Reybroeck, een Belgische journalist, heeft vorig jaar een pamflet gepubliceerd met als titel: “Tegen verkiezingen”. Hij is er voorstander van om burgers door het lot aan te wijzen om plaats te nemen in besluitvormingsprocessen. Ierland en IJsland experimenteren daarmee.

De Gelderlander publiceerde onlangs een artikel met als kop: Macht aan de burgemeesters! De New Yorkse politiek filosoof Benjamin Barber schreef de bestseller: Als burgemeesters de wereld regeerden. Naar zijn idee zijn de burgemeesters van de grote steden beter in staat om wereldproblemen op te lossen dan de regeringen van de staten dat kunnen. Het Wereldparlement van burgemeesters komt in september 2016 in Den Haag bijeen omdat naar hun idee natiestaten niet meer werken. In een wereld zonder grenzen, zo schrijft De Gelderlander, heb je ziektes zonder grenzen, markten zonder grenzen, terrorisme zonder grenzen, vluchtelingen zonder grenzen, etc. De Landsgrenzen zijn een sta in de weg voor het oplossen van deze problemen. Democratie is al eeuwen gebonden aan staten maar in het huidige tijdsbestek werkt dit niet meer. De mensen geloven er niet meer in. De vraag is dan welke institutie wel in staat geacht wordt de grote problemen aan te pakken. Steeds meer mensen denken dat dat de stad is.

Het is bekend dat de komende 10 jaar de trek naar de stad steeds groter zal worden en dat dus de stedelijke agglomeraties nog groter zullen worden. Om de stedelijke agglomeraties heen zal zich intensieve en extensieve landbouw gaan vestigen.

De vraag is nu wat een burgemeester wel kan wat een premier van een staat niet kan?

Vaak wordt Singapore als stadsstaat als voorbeeld gesteld als het gaat om het aanpakken van grote problemen. Steden zijn beter afgesteld op de problemen van vandaag. Ze zijn voorposten van de lokale economie, b.v. als haven. Ze hebben geen grenzen, zijn multicultureel en zien er uit als een wereld gemeenschap. De grote steden op onze aarde werken al enige tijd samen in een soort zusterverbanden.

Pak het vluchtelingen probleem. In een multiculturele samenleving als een stedelijke agglomeratie worden vluchtelingen veel makkelijker opgenomen dan wanneer een land de vluchtelingen over het land moet gaan verdelen. De stad en zijn burgemeester worden veel nadrukkelijker geconfronteerd met de dagelijkse problemen dan een regering op grote afstand van de plaats waar het probleem zich voordoet. Als een stad onder water loopt, dan moet het stadsbestuur wel optreden.

Een lastig punt bij het teruggeven van de democratie aan de burgers, in relatie tot een versterkte positie van de burgemeesters bij het oplossen van problemen, is het gegeven dat in Nederland de burgemeesters niet gekozen worden door de burgers maar benoemd door de commissaris van de koning. Wel is uit onderzoek gebleken dat burgemeesters doorgaans ervaren worden als dicht bij de burgers te staan, ook al zijn ze niet door hen gekozen.

Op lokaal en stedelijk niveau kun je veel meer invloed hebben en ben je veel effectiever en ben je meer praktisch bezig. De riolering moet wel werken, het water moet afgevoerd worden en de wegen moeten goed begaanbaar zijn. In de nationale politiek is men niet op praktisch niveau bezig, maar meer op ideologisch niveau. Dat is veel afstandelijker. Er is echter geen socialistische of liberale manier om huisvuil op te halen. Misschien is dit ook wel de reden dat ex politici zo moeilijk aan een baan kunnen komen na hun politieke carrière.

In de nabije toekomst zal ruim 70 % van de wereldbevolking in stedelijke agglomeraties wonen en zal 85 % van de wereldeconomie zich geconcentreerd afspelen in die agglomeraties. Dit zegt voldoende over het belang van steden.

Sept 2012 De Volkskrant:

In 2012 schreven de 4 burgemeesters van de 4 grootste steden van Nederland het volgende:

DE tekentafel voor de toekomst ligt niet langer in Den Haag bij de ministeries maar bij de grote steden. Het Binnenhof is niet de plaats waar starters hun eerste huis kopen, waar ondernemers hun bedrijf beginnen en werklozen een baan bieden en waar schepen en vrachtwagens hun goederen in- en uitlaten. Het Centraal Planbureau laat in zijn toekomststudie 2040 zien dat het de grote steden zijn waar het geld wordt verdiend. Naast de Randstad worden in dit verband Eindhoven en Twente genoemd. Genoemde steden hebben plannen ontwikkeld om de economie in Nederland weer uit het slob te trekken. De steden richten zich tot Den Haag met de oproep dat zij in de positie gebracht worden als "eerste overheid". Zij willen de regeltechnische mogelijkheden krijgen om zich frank en vrij te ontwikkelen. Ze willen niet door landelijke regelgeving beperkt worden. De gemeenten moeten de vrijheid krijgen om het stelsel opnieuw in te richten, zonder zich voor van alles te

moeten verantwoorden richting Den Haag. In de praktijk zien zij echter een kluwen aan regelgeving die beperkend werkt in de ontwikkeling van de stedelijke gebieden

Als je in de maatschappij iets gedaan wilt krijgen, kun je je maar beter ver houden van politiek .of beter gezegd van ideologie want ideologie staat praktische oplossingen vaak in de weg. Daarom kunnen burgemeesters die boven de partijen staan vaak wel oplossingen aandragen waar nationale staten falen. Als een burgemeester de problemen iet oplost, dan liggen ze daadwerkelijk bij hem op de stoep. Zo zijn de grote steden al bezig om gezamenlijk de uitstoot van broeikasgassen te beperken.